

บทที่ 5

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านสังคม ผู้เรียน และความรู้

จุดประสงค์

เนื้อหาในบทที่ 5 จะช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถ

1. วิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมไทย
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน
3. วิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้
4. ระบุแนวทางการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้ข้อมูลที่วิเคราะห์ได้เป็นพื้นฐาน

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม

สังคมมักจะมีอิทธิพลต่อจุดมุ่งหมายของการศึกษาและต่อหลักสูตรและการเรียนการสอน อัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมทำให้การตัดสินใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาซับซ้อนขึ้น ประชากรในสังคมเผชิญกับปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านธุรกิจการค้า การเงินและงบประมาณทั้งในระดับครอบครัว ระดับหน่วยงาน จนถึงระดับชาติ การเสื่อมลงของระบบและโครงสร้างของครอบครัว การเรียกร้องความต้องการพิเศษของคนกลุ่มน้อยและกลุ่มคนผู้เสียผลประโยชน์บางอย่าง พ่อแม่ที่สนใจลูกมากเกินไป เยาวชนที่มีพฤติกรรมที่ไม่สามารถควบคุมได้ การคิดยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน การค้ายาเสพติด การแพร่ระบาดของโรคร้ายแรง ความขัดแย้งทางการเมืองและการปกครอง ปัญหานี้มาพร้อมกับความเจริญทางเทคโนโลยีที่สามารถสื่อสารกันได้ทั่วโลก เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มีผลต่อการจัดการศึกษา ต่อโรงเรียน ต่อการจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอิทธิพลจากสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อการจัดหลักสูตร ทำให้

- 1) ต้องมีการจัดหลักสูตรเพื่อเตรียมคนให้สามารถเผชิญกับปัญหาเหล่านี้ได้ และช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้
- 2) ต้องมีการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง

ทางสังคม และวัฒนธรรมตลอดเวลา

3) ต้องจัดหลักสูตรที่นำไปสู่เรียนรู้สร้างสรรค์สิ่งที่ดีแก่สังคม

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านสังคมและวัฒนธรรม ควรจะต้องตอบคำถามในลักษณะต่อไปนี้

- หลักสูตรควรสนองโลกภายนอกโรงเรียนในขอบเขตแค่ไหน
- หลังจากใช้หลักสูตรแล้วสังคมและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร
- การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมมีผลต่อการเรียนรู้อย่างไร

คำตอบจากคำถามเหล่านี้จะแนะแนวทางการเลือกเนื้อหาของหลักสูตร และทำให้เห็นภาพชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของผู้ใช้หลักสูตร

เรื่องที่เราจะวิเคราะห์เพื่อรวบรวมข้อมูลทางสังคมวัฒนธรรมมีดังนี้

1) การอ่านออกเขียนได้ หรือ การมีความรู้ความสามารถพื้นฐาน (literacy) แต่ก่อนคำว่า literacy มีความหมายในภาษาไทยว่าการอ่านออกเขียนได้ซึ่งหมายถึงเพียงแต่การใช้ภาษาของตัวเองเท่านั้น แต่ปัจจุบันการอ่านออกเขียนได้ครอบคลุมถึงการอ่านออกเขียนได้ภาษาต่างประเทศด้วย และหมายความรวมถึงความรู้ความสามารถพื้นฐานด้านวัฒนธรรม (cultural literacy) ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (science and technology literacy) และด้านข้อมูลข่าวสาร (information literacy) อีกด้วย

การอ่านออกเขียนได้ด้านภาษานั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงการรู้ภาษาไทยของเด็กไทยและคนไทยทั่วไปแล้วยังต้องศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการรู้ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษของคนไทยด้วย ทั้งนี้เพราะในสังคมไทยปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศกับนานาชาติมีมากขึ้น การจัดหลักสูตรต้องคำนึงถึงข้อมูลด้านนี้ จัดให้เรียนรู้ภาษาในลักษณะที่เข้าใจภาษาและสามารถสะท้อนความเข้าใจนั้นออกมาได้ เข้าใจแล้วตีความหมายและได้ตอบได้ ซึ่งอาจจะไปถึงการวิพากษ์วิจารณ์ได้

ในด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานด้านวัฒนธรรมนั้น เนื่องจากคนเราอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคมแยกตามภาษา เผ่าพันธุ์ ภูมิภาค ศาสนา และอื่นๆ ความเชื่อที่ถ่ายทอดซึ่งกันและกัน หรือวัฒนธรรมจะเป็นตัวชี้นำการประพฤติปฏิบัติ บรรทัดฐานของคนในสังคมเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กันของคนในกลุ่ม สิ่งที่คนในกลุ่มเห็นว่าเหมาะสม ถูกต้อง มีศีลธรรม และสำคัญสำหรับสมาชิกในสังคมจะเป็นเกณฑ์ หรือค่านิยมที่กลุ่มยึดถือกัน กลุ่มคนเหล่านี้จะกำหนดบทบาททางสังคมสำหรับสมาชิกในแต่ละตำแหน่ง ดังนั้นคนที่ไม่ใช่สมาชิกในกลุ่มมักจะ

ไม่เข้าใจความเชื่อของกลุ่มนั้น ๆ และขาดความรู้ความสามารถพื้นฐานทางวัฒนธรรมของคน
กลุ่มนั้น เพราะฉะนั้นหลักสูตรของโรงเรียนจึงควรเน้นการถ่ายทอดวัฒนธรรม สนับสนุน
การศึกษาหลายวัฒนธรรม โรงเรียนควรถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ไม่ใช่เฉพาะแค่วัฒนธรรมดั้งเดิม
ถดถอยคิดและใจกว้างปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เป็นคนกลุ่มน้อย และทำให้
มีความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ถ้าตระหนักถึงเป้าหมายเช่นนี้ได้ นักเรียนก็จะมีความรู้
ความสามารถพื้นฐานด้านวัฒนธรรมมากขึ้น

สำหรับการมีความรู้ความสามารถพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และ
เทคโนโลยีนั้น หมายถึง การมีความเข้าใจ มีวิธีการคิด และมีจิตใจตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม และ
ปัญหาความเป็นอยู่ในโลก ได้แก่ ปัญหาการเติบโตของจำนวนประชากร มลพิษในภาวะ
แวดล้อม และ โรคภัยต่างๆ ในการจัดหลักสูตรต้องครอบคลุมถึงคุณลักษณะการเป็นพนักงาน
ที่มีความรู้ทางคณิตศาสตร์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต โอกาสทางการศึกษาสำหรับทุกคน และความ
รับผิดชอบในหน้าที่พลเมืองของประเทศ นอกจากนี้คนทำงานที่มีความรู้ความสามารถพื้นฐาน
ทางวิทยาศาสตร์จะต้องมีสมรรถภาพดังนี้

- มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการแก้ปัญหา
- เข้าใจประเด็นทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่อยู่ภายใต้ปัญหานั้น
- มีความสามารถในการแก้ปัญหาร่วมกับผู้อื่น
- มีความสามารถเอาชนะสภาพปัญหา เพราะปัญหาส่วนใหญ่ไม่มีสูตรตายตัวในการ
แก้
- มีความเชื่อในประ โยชน์และคุณค่าของวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี

ส่วนการมีความรู้ความสามารถพื้นฐานด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การรวบรวม
วิเคราะห์ แปลความ บูรณาการ และสรุปความจากข้อมูลข่าวสารจากหลายๆแหล่ง โดยปกติ
ผู้เรียนจะได้ข้อมูลข่าวสารจากหนังสือ แดวีดีโอ ภาพยนตร์ และสื่ออื่นๆจะให้ข้อมูลที่ดีกว่า
หนังสือในหลายๆเรื่อง นอกจากนี้สื่อยังช่วยให้เด็กเกิดความคิด และช่วยสร้างสรรค์และ
กระตุ้นค่านิยมและเจตคติต่อกระบวนการประชาธิปไตยและกิจกรรมทางสังคมต่างๆ
ในการจัดหลักสูตรจึงควรนำสื่อต่างๆเข้ามาช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรู้
ความสามารถพื้นฐานด้านข่าวสารให้มากขึ้น

กิจกรรมที่ 1

วิเคราะห์ความรู้ความสามารถพื้นฐานด้านภาษา ด้านวัฒนธรรม และด้านข้อมูล ข่าวสารของเด็กไทยในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร และในสภาพสังคมปัจจุบันและในอนาคต เด็กไทยควรมีความรู้ความสามารถพื้นฐานใน 3 ด้านนั้น ในระดับใดหรือในขอบเขตแค่ไหน

2) สภาพสังคมด้านเศรษฐกิจและการเมือง

สภาพเศรษฐกิจและการเมืองมีอิทธิพลต่อชีวิตประชาชน และมีอิทธิพลทั้งในด้านบวกและด้านลบ ประเด็นที่ต้องวิเคราะห์เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่

- ตลาดแรงงาน ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเกี่ยวข้องกับองค์กรราชการ และองค์กรที่มีการผลิตและการขายที่มั่นคง แรงงานในส่วนนี้ใช้ทักษะที่พัฒนาแล้ว มีค่าตอบแทนสูง สภาพการทำงานดี และมั่นคง ส่วนที่สองมี 2 ประเภท คือ ประเภทที่ใช้ความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แรงงานที่มีการศึกษาจะได้รับค่าจ้างสูง ประเภทที่สองเป็นงานเสมือน และงานที่ใช้ทักษะกึ่งฝีมือซึ่งแรงงานนี้อาจถูกปลดได้เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำ ในส่วนที่สองนี้ ผลผลิตขององค์กรไม่มั่นคง สภาพการทำงานไม่ค่อยดี ค่าจ้างต่ำ มีโอกาสก้าวหน้าน้อย จากทั้งสองส่วนนี้ ตำแหน่งงานที่คนแต่ละคนได้รับอยู่นั้นมีผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของคนเหล่านั้นต่อเนื่องจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง

- การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของเศรษฐกิจ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความเป็นโลกาภิวัตน์ของเศรษฐกิจ ระบบการเงินการคลัง การผลิตและการตลาด มีผลกระทบต่อคนในตลาดแรงงานด้วย เช่น ความต้องการแรงงานที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น แรงงานส่วนเกินที่ไม่สามารถสนองต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ก็จะถูกปลดออก หรือการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้งาน ทำให้ความต้องการแรงงานคนน้อยลง เป็นต้น

- การกระจายอำนาจ เนื่องจากอำนาจ หมายถึง ความสามารถที่จะได้รับสิ่งที่ต้องการจากผู้อื่น โดยใช้กำลังหรือโดยการโน้มน้าวให้ผู้อื่นคิดหรือเชื่อในสิ่งที่เราต้องการหรือสนใจ แต่คนในสังคมได้รับอำนาจไม่เท่ากัน เช่น ระหว่างคนรวยกับคนจน คนส่วนใหญ่กับคนกลุ่มน้อย คนในเมืองกับคนในชนบท ผู้ใหญ่กับเด็ก ข้าราชการกับชาวบ้าน เป็นต้น

● ระบบการเมืองการปกครอง เป็นระบบที่มีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของคนในสังคม ในขณะที่ตัวกันคนในสังคมที่มีความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองอย่างดี สามารถช่วยกันทำให้ระบบนี้เป็นไปในทางที่ถูกต้องควรได้ เช่น คนในสังคมรู้หน้าที่การส่งเสริมและตรวจสอบระบบนี้ หรือมีข้อมูลที่ชัดเจนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

3) สภาพสังคมด้านครอบครัว

ปัญหาหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ศาสนา และการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความต้องการของเด็กและเยาวชนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา สำหรับสถานภาพของครอบครัว ศาสนา และการศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมือง เพราะการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจมักจะก่อให้เกิดผลด้านลบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ เช่นสภาพทางสังคมของคนบางส่วนต่ำลง ความไม่เสมอภาคในสังคมมีเพิ่มขึ้น เป็นต้น แต่เดิมครอบครัว ศาสนา และโรงเรียนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ปัจจุบันบทบาทและสถานภาพของทั้ง 3 สถาบันสังคมเปลี่ยนไป แต่ละสถาบันดูเหมือนจะค่อยๆสามารถลงและมีความสัมพันธ์กันน้อยลง ในการพัฒนาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูลด้านนี้ เพื่อจัดหลักสูตรที่ช่วยปรับสภาพสังคม ศาสนา และการศึกษาให้มีบทบาทที่เหมาะสมในสังคมไทย

กิจกรรมที่ 2

วิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ การเมือง ครอบครัว ศาสนา และการศึกษาของไทยในปัจจุบัน และคาดคะเนสภาพสังคมในด้านเหล่านี้ในอนาคต

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน

การศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ควรคำนึงถึงในประเด็นต่อไปนี้

1) ศึกษาผู้เรียนในความเป็นตัวตนทั้งหมด (the whole)

ผู้เรียนไม่เพียงแต่ประกอบด้วยส่วนต่างๆของร่างกาย ไม่เพียงแต่เกิดจากการรวมของพัฒนาการทางกายกับพัฒนาการทางสังคมเท่านั้น แต่ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่มีความซับซ้อนที่ต้องรับผิดชอบพัฒนาการของตนเอง ในบางครั้งก็จะต้องกำหนดและตัดสินใจว่าตัวเองคือใคร

ผู้เรียนจะถูกกำหนดเป็นรูปเป็นร่างโดยองค์ประกอบทางชีววิทยา สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม ในการควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับหลักสูตรนั้น เราต้องไม่พลาดที่จะคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์ (individual) ของแต่ละคนซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่ น่าสนใจและซับซ้อน

2) ผู้เรียนมีความเหมือนกันในขณะเดียวกันก็แตกต่างกัน

ผู้เรียนมีความคล้ายคลึงกันในด้านรูปลักษณะทางร่างกาย ระยะของการพัฒนาทางร่างกาย ทางสติปัญญา ทางสังคม ทางอารมณ์ และความต้องการพื้นฐาน แต่ผู้เรียนแต่ละคนก็มีลักษณะเฉพาะตัว เป็นความแตกต่างที่เนื่องมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสังคมด้วย ซึ่งต้องให้ความสนใจในลักษณะเฉพาะตัวและความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพราะจะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจว่าจะสอนอะไรให้แก่ผู้เรียน และสอนอย่างไร

3) ทักษะต่อผู้เรียน

การมีทักษะในแง่ดีหรือในด้านบวกต่อผู้เรียนจะทำให้ผู้สอนสามารถช่วยผู้เรียนให้พัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ และหากผู้สอนมองถึงความหลากหลายของผู้เรียนก็จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถ ดังนั้นทักษะที่ผู้สอน มีต่อผู้เรียนจะมีอิทธิพลต่อการสอนว่าจะสอนอย่างไรและจะสนองต่อนักเรียนอย่างไร

4) พฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละวัยและแบบฉบับการเรียนรู้เฉพาะตัว (individual learning style)

พฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละวัยศึกษาวิเคราะห์ได้จากรูปแบบพัฒนาการของคนแต่ละวัยที่นักจิตวิทยาได้เสนอไว้ เช่น ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) อิริค อิริคสัน (Erik Erikson) อาร์โนลด์ เกเซล (Arnold Gesell) และฌอง เพียเจต์ (Jean Piaget) เป็นต้น แล้วนำมาพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้คนเราแต่ละคนมีแบบฉบับการเรียนรู้เฉพาะตัวที่แตกต่างกันซึ่งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อม (ครอบครัว การอบรม บุคคลใกล้ชิด ฯลฯ) อารมณ์ของตนเอง (แรงจูงใจ ความรับผิดชอบ ความยึดมั่น ฯลฯ) ความต้องการทางสังคม (เรียนตามลำพัง เรียนร่วมกับผู้อื่น เรียนผ่านสื่อ ฯลฯ) ลักษณะทางกายภาพ (ความแข็งแรงในการรับรู้ ความสามารถในการรับ ระดับพลังงานในแต่ละช่วงเวลา การเคลื่อนไหว ฯลฯ) และแนวโน้มทางจิตวิทยา (การวิเคราะห์ การเลือกจำ การตอบสนอง แรงกระตุ้น ฯลฯ) ผู้เรียนจะเรียนได้ดีและไม่ล้มเมื่อได้ใช้แบบฉบับการเรียนรู้ของตนเองให้เป็นประโยชน์

5) สิทธิของเด็ก

สมาชิกสหประชาชาติได้ประกาศสิทธิของเด็กไว้ ประกอบด้วย

สิทธิที่จะได้รับความรักและความเข้าใจ ได้รับอาหารเพียงพอและได้รับการดูแลทางแพทย์ มีโอกาสที่จะเล่นและพักผ่อนเต็มที่ ได้รับชื่อและสัญชาติ ได้รับการดูแลพิเศษในกรณีที่พิการ ได้รับการช่วยเหลือให้พ้นภัยพิบัติเป็นอันดับแรก เรียนรู้ที่จะเป็นสมาชิกที่มีประโยชน์ ของสังคมและพัฒนาความสามารถ ได้รับการเลี้ยงดูในบรรยากาศแห่งสันติภาพและความเป็นที่น่า ยอมรับสิทธิเหล่านี้โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ สีผิว เพศ ศาสนา ประเทศชาติ หรือแหล่งกำเนิด เด็กทุกคนจะได้รับสิทธิเหล่านี้โดยไม่มีการขกเว้น ไม่มีการแบ่งแยก (Morrison 1993,8)

6) ความเสี่ยงที่เด็กต้องเผชิญ

- อิทธิพลจากสภาพแวดล้อม : เด็กบางคนเติบโตมากับพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว เด็กบางคนถูกเลี้ยง โดยพ่อแม่ที่มีความรู้ในการเลี้ยงเด็กไม่พอ ซึ่งควรจะมีหลักสูตรนี้ช่วยผ่อนคลายความเครียดจากครอบครัว เด็กถูกทอดทิ้งและเด็กไร้ที่อยู่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เมื่อเด็กเหล่านี้มาโรงเรียน อาจจะเผชิญกับปัญหาเนื่องมาจากประสบการณ์ก่อนเข้าโรงเรียน และเสี่ยงต่อการพลัดและต้องลาออกกลางคัน เด็กบางคนมาจากครอบครัวที่มีความรุนแรง เด็กเรียนรู้วิธีการดำรงชีวิตที่ผิด หลักสูตรควรจะทำให้ความรู้แก่เด็กเกี่ยวกับความรุนแรงและวิธีการหลีกเลี่ยง เด็กบางคนอาจต้องเผชิญกับอาชญากรรมบนท้องถนน ซึ่งจะต้องสอนให้เด็กเรียนรู้การป้องกัน

- อิทธิพลทางเศรษฐกิจ : จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับประชากรจำนวนหนึ่งยากจนอยู่แล้ว ทำให้คนบางกลุ่มประสบปัญหา หลักสูตรจะต้องให้คำแนะนำในการเอาชนะอุปสรรค

- องค์ประกอบทางการเมือง : เนื่องจากกิจกรรมทางการเมือง กฎหมายและกฎระเบียบต่างๆมีผลต่อหลักสูตรสำหรับการจัดการศึกษา บรรยากาศทางการเมือง และทักษะของเด็กต่อการเมืองมีอิทธิพลต่อบรรยากาศในโรงเรียน มีอิทธิพลต่อ โปรแกรมที่จะจัดให้แก่เด็ก ตลอดจนการตัดสินใจว่าจะให้เด็กเรียนอะไรและเรียนอย่างไร

7) เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

เด็กที่จะต้องจัด โปรแกรมพิเศษให้ ได้แก่เด็กที่ด้อยความสามารถทางกาย ทางการใช้ภาษา ทางการได้ยิน ทางการเห็น ทางจิตใจ และทางการเรียน เด็กปัญญาเลิศ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กกลุ่มอื่นๆที่โปรแกรมพิเศษจะช่วยให้การเรียนรู้ออกไปข้างหน้า

8) ความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์

เมื่อพูดถึงความต้องการของคน เรามักจะนึกถึงความต้องการทางกาย เช่น อาหาร เสื้อผ้า และที่พัก เป็นต้น ตามแนวคิดของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow)

ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์คือความต้องการที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่ดีและความสุข เมื่อคนเราพอใจกับความสุข เมื่อคนเราพอใจกับความต้องการพื้นฐานแล้วก็จะบรรลุความต้องการสูงสุด คือความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเอง (self-actualization) และความต้องการของมนุษย์เหล่านี้จัดเป็นระดับความต้องการ (Hierarchy of Needs) ได้ดังนี้

ระดับที่ 1 ความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต เป็นความต้องการที่จำเป็นสำหรับการมีชีวิตอยู่ ได้แก่ อาหาร น้ำ และอากาศ

ระดับที่ 2 ความปลอดภัยและความมั่นคง ทั้งด้านร่างกายและอารมณ์

ระดับที่ 3 ความเป็นเจ้าของและความรัก ความเป็นเจ้าของ ได้แก่ การมีครอบครัว การเข้าร่วมในองค์กรต่างๆ การเป็นสมาชิกของกลุ่ม ความรักจะรวมถึงการให้ความรักและการได้รับความรัก

ระดับที่ 4 ความสำเร็จและความมีชื่อเสียง คนทุกคนต้องการที่จะรู้ดีกว่าสิ่งที่ทำมีความสำคัญ และเสริมสร้างให้แก่ผู้อื่น ต้องการทำสิ่งที่มีค่าเพื่อให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นและรู้สึกว่ามีความสามารถ

ระดับที่ 5 ความต้องการด้านสุนทรียภาพ ทุกคนพอใจและซาบซึ้งกับความสวยงาม นอกจากนี้ความต้องการระดับนี้ยังครอบคลุมถึงความดี ความยุติธรรม และความจริง

ระดับที่ 6 ความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเอง คนที่เข้าใจความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเองเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ต้องการที่จะทำเต็มความสามารถของตนเอง มีความรู้ดีกว่าเรื่องและสิ่งดี (Morrison 1993,18-19)

กิจกรรมที่ 3

วิเคราะห์ความเสี่ยงที่เด็กไทยต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน และคาดคะเนความเสี่ยงที่เด็กไทยต้องเผชิญในอนาคตด้วย เปรียบถ้ับความสำคัญของความเสี่ยงเหล่านั้นที่จะนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

3. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้ ควรทำความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

1) ความรู้เกิดขึ้นได้หลายทาง

- ความรู้ที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นส่วนย่อยๆ ต่อมากลายเป็นเนื้อหาใหญ่

- ความรู้ที่เคยได้รับการยอมรับเป็นเนื้อหาใหญ่ต่อมาเหลือเพียงส่วนย่อย
- ทฤษฎีและสมมุติฐานของปรากฏการณ์หลายอย่างที่ได้รับการทดสอบแล้วมีจำนวนเพิ่มขึ้น
- ความรู้เฉพาะสาขาหรือความรู้ที่เป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นปรากฏการณ์ของชีวิตปัจจุบัน ทั้งผู้ประกอบการและนักวิจัยศึกษาเนื้อหาความรู้ในลักษณะแคบลงแต่ลึก

2) ระดับความรู้ที่นำมาสอนมี 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ข้อเท็จจริงและกระบวนการ (facts and processes) เป็นความรู้ขั้นต่ำสุด ง่ายและธรรมดาที่สุด เป็นระดับที่ให้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาไปสู่ความคิดพื้นฐาน

ระดับที่ 2 ความคิดพื้นฐานและหลักการ (basic ideas and principles) ให้ความรู้ที่เป็นแกนของการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนทุกคน

ระดับที่ 3 แนวคิด (concepts) ซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงความคิดและความเป็นส่วนรวมของเนื้อหาความรู้ทั้งหมด เนื้อหาวิชาหลายๆเนื้อหาวิชาจะช่วยพัฒนาแนวคิดได้มาก ครูไม่สามารถบอกนักเรียนว่า " ค่อยไปนี้ครูจะให้แนวคิด " แต่นักเรียนจะต้องรวบรวมแนวคิดด้วยตัวเอง ครูจะเป็นผู้จัดประสบการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาแนวคิดให้แก่ผู้เรียน

ระดับที่ 4 ระบบการคิด (thought systems) แต่ละระบบการคิดประกอบด้วยแนวคิดที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หลักการ และคำจำกัดความ ผู้เรียนที่มีวุฒิภาวะ (mature) จะถามคำถามอย่างฉลาดแล้วเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความคิด สอบถาม (inquiry) อย่างมีเหตุผล โดยอาศัยระบบการคิดเป็นพื้นฐาน ด้วยกระบวนการนี้จะทำให้ผู้เรียนสนใจวิธีการคิดและวิธีการสืบสอบในวิชาที่ชอบเรียน

3) ความแตกต่างระหว่างความรู้ที่เป็นทางการกับความรู้ที่เป็นวิธีดำเนินการ

(Declarative and Procedural Knowledge)

ความรู้ที่เป็นทางการเป็นความรู้ที่ประกอบด้วยข้อมูลที่ทำให้รู้ว่าอะไรคืออะไร ซึ่งเราจะเรียนรู้ได้จากการที่มีผู้บอกหรือให้ข้อมูลเหล่านี้ และจากกระบวนการคิดของเราเอง เป็นความรู้ที่มีลักษณะอยู่นิ่งไม่เคลื่อนไหว เป็นความรู้ที่อธิบายได้เป็นทางการ (formal) ส่วนความรู้ที่เป็นวิธีดำเนินการ เป็นความรู้ที่มีลักษณะเคลื่อนไหว เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนรู้ว่าจะทำสิ่งนั้นๆอย่างไร และต้องการเวลาในการใช้ความพยายามฝึกฝน ถึงแม้ว่าจะมีผู้แนะนำให้ แต่ผู้เรียนต้องลงมือทำเอง และพยายามพัฒนาความสามารถในการทำสิ่งนั้นๆอยู่เสมอ ความรู้ประเภทนี้เป็นทักษะ

4) ความแตกต่างระหว่างความรู้แบบกว้างกับความรู้แบบเข้ม

(Extensive and Intensive Knowledge)

ความรู้แบบกว้างเป็นความรู้ที่ให้ข้อเท็จจริงกว้าง ครอบคลุมข้อมูลจำนวนมาก ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ส่วนความรู้แบบเข้มเป็นความรู้เฉพาะเรื่องและลึกลงไปโนวาระเอียด เช่น การให้ผู้เรียนรู้จักชื่อทวีปและมหาสมุทรในโลก เป็นความรู้แบบกว้าง ถ้าให้ผู้เรียนเรียนเรื่องทวีปแอฟริกา ให้รู้จักลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เมืองสำคัญต่างๆ และอื่นๆเกี่ยวกับทวีปนั้น เป็นความรู้แบบเข้ม

5) ความแตกต่างระหว่างความรู้แบบไม่เป็นทางการ ความรู้ที่เกิดจากความประทับใจ และความรู้ที่เกิดจากการวางกฎเกณฑ์เอง

(Informal, Impressionistic, and Self-Regulatory Knowledge)

ความรู้แบบไม่เป็นทางการจะอยู่ระหว่างความรู้ที่เป็นทางการกับความรู้ที่เป็นวิธิตำเนินการ เป็นความรู้ในลักษณะสามัญสำนึกที่เรียนรู้แล้ว (educated common sense) เป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้งที่ไม่มีคำอธิบายในหนังสือ เป็นความรู้ที่ซ่อนเร้นอยู่ (Hidden knowledge) เช่นการที่ผู้เรียนสามารถอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความคิดของตนเองได้

ความรู้ที่เกิดจากความประทับใจ เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เคยพบมาแล้วหรือเคยทำมาแล้ว และได้รับผลมาแล้ว เช่น การที่ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะมีความรู้ในเนื้อหาเรื่องใหม่ เพราะอยากมีความรู้ต่อเนื่องจากเรื่องที่เรียนไปแล้วและสนุกกับการเรียน หรืออยากมีความรู้เรื่องใหม่เพราะเมื่อเรื่องเก่าแล้ว

ความรู้ที่เกิดจากการวางกฎเกณฑ์เอง เป็นความรู้ที่เกิดจากสติปัญญาของผู้เรียนเองซึ่งอาจจะรวมความรู้แบบไม่เป็นทางการกับความรู้ที่เกิดจากความประทับใจไว้ด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนรู้ได้เองว่าจะไรเป็นไปได้อะไรเป็นไปไม่ได้

กิจกรรมที่ 4

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นความรู้แบบใด

- ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ออกแบบกราฟิกได้
- ค้นหาความหมายของคำศัพท์ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษได้
- มีความรู้ว่ามีแม่น้ำที่สำคัญในประเทศไทยมีอะไรบ้าง
- เลือกขอพิมพ์หนังสือเล่มนี้จากห้องสมุดเพราะแน่ใจว่าอ่านง่ายเนื่องจากตัวพิมพ์และภาพประกอบชัดเจนและประณีต
- รองเท้าที่ทำด้วยหนังชนิดนี้ใส่แล้วเจ็บเท้า

สรุป

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านสังคม ผู้เรียน และความรู้ มีความสำคัญสำหรับการเลือกและจัดเนื้อหาหลักสูตรเพราะการเลือกและจัดเนื้อหาหลักสูตรจะต้องสอดคล้องกับสภาพสังคม และความต้องการของสังคม หล่อหลอมให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับปัญหาสังคมและพัฒนาสังคมได้ นอกจากนี้เนื้อหาหลักสูตรต้องครอบคลุมความรู้ประเภทต่างๆ ให้มีความหลากหลายเพื่อสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

การประเมินผล

ให้นำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้จากกิจกรรมที่ 1,2,3 มาวางแผนทางในการพัฒนาหลักสูตรในภาพกว้างสำหรับเด็กไทยในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา